

LUND UNIVERSITY

Sängkammaren som härskarskola

Persson, Anders

Published in:
Helsingborgs Dagblad

1987

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Persson, A. (1987). Sängkammaren som härskarskola. *Helsingborgs Dagblad*, (870425).

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Sängkammaren som härskarskola

Michel Foucault, en av samtidens mest omdiskuterade samhällsvetare, sysslade sig främst till sin död för några år sedan med att analysera och tolka de socialt skapade gränser mellan olika kategorier av människor och maktvårdning. Kännetecknande för sådana gränser är att de ofta framställs som naturgivna, och därför orubbliga.

Men eftersom de i realiteten är socialt skapade, kan sådana gränsdrawingar bli föremål för en verkligt kritisk vetenskap, som kan inlägga de paradoxer som är förknippade med de talrikt försöken att föröka att verkligt faktiskt är skapad av oss människor. Exempel på sådana försök är tanken att Gud skapade världen, att Odet skapar historien, att Solfältarna skapar ekonomiska konjunkturen och att Naturen skapar mänskligt bete-

Gränsen mellan normalt och onormalt

Foucaults betraktelser är ofta historiska, dock utan att vara det som vi brukar förstå med historik. Om t ex gränsen mellan normalt och onormalt beteende flyttas över tid, räcker i allmänhet påvisandet av detta för att illustrera att gränsen inte är naturgiven utan socialt skapad. Foucault har bl a behandlat vemsinnets, klinikkens och fångelsets historia. 1980 kom första delen av Sexualitetens historia, med undertiteln "Viljan att veta", på svenska. I dagarna kommer andra delen, som fått undertiteln Njutningarnas bruk (Gidlunds utgåva, 143:-). Michel Foucault är en mästare på att avlocka teoretiska ge sociala fenomen betydelse. Hans forskning bevisar inte endast att vetenskapen och skap kan ha en kritisk utprägling och friggående kraft, utan också att de riktiga frågor som varit snävt avgränsade, forskningens är fördömda.

Om man någon gång lyckats ta sig igenom de tabellrapporter betitlade forskningsrapporter som ofta blir resultatet när forskare och s k avnärare - SAF, LO, Konsumentenverket t ex - fusionerar, då kan man jämföra vad den

na fjärrade, räddhagsna och fantaslösa kunskapsproduktion har att erbjuda i förhållande till t ex Foucaults fria, utmanande och fantasieggande hantering.

Myten om befrielsen

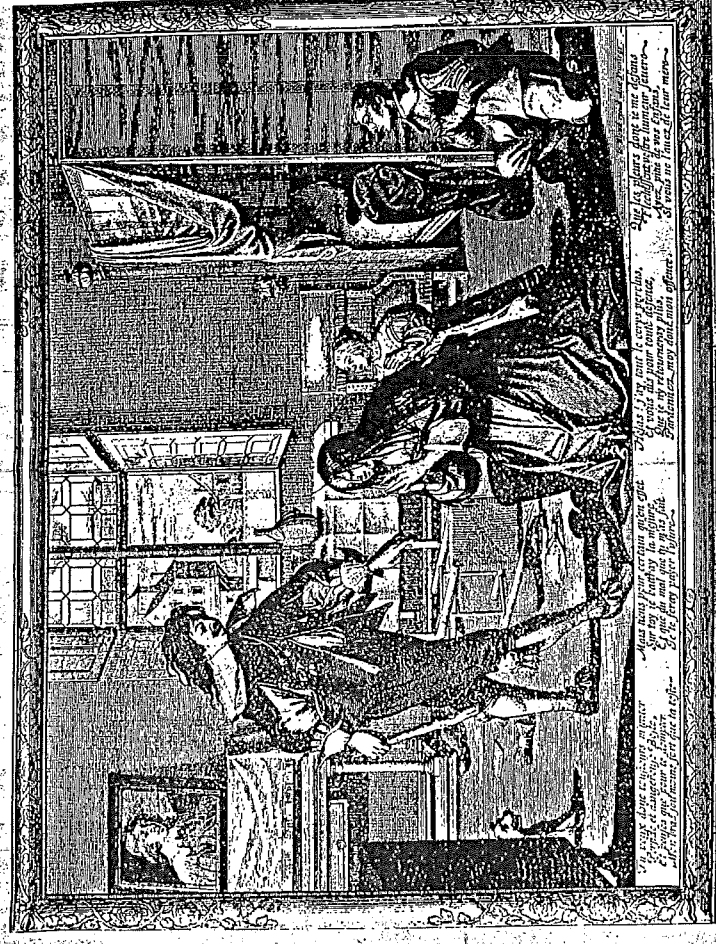
Första delen av Sexualitetens historia, Viljan att veta, handlar bl a om statens försök att i modern tid ta kontroll över individens sexualitet. Genom att registrera sexualitetens former läggs grunden för gränsdrawingar mellan acceptabel och oacceptabel sexualitet, mellan normalt och perversitet. I sammanhanget lägger Foucault också ut en, om uttrycket tillåtes, eggande teon om makt, vilken betonar att utanförskapet eller det ständiga motståndskapet inte är en möjlighet.

Makts utövning är inte enbart beroende av maktbarnarnas förslag, utan också av motståndarnas passiva eller aktiva acceptans. Makt framställs som en balansakt som minst är beroende av sedvanliga maktritualer och ceremonier, administrativt skicklighet, överlägsna kunskaper och beror på förmågan att få någonting gjort i en miljö av ständigt föränderliga motsättningar.

Viljan att veta och att formulera Sexualitetens historia i ord har, menar Foucault, resulterat i myten om den sexuella befrielsen, men i realiteten tycks det mera handla om en befrielse av ide sexuell handlingarna från sängkammarmarknadsprivatism och anonymitet. Maktbarnarnas vetande om "det onormala" har ökat och det är möjligt att dra nya gränser mellan normalt och onormalt har också ökat.

Sexualitet och härskarskola

I Njutningarnas bruk tar Foucault upp med en annan vanlig föreställning - som för övrigt redan analyserats i Viljan att veta - nämligen att den kristna tidens stränga sexualmoral skulle ha föregåt av en period av mera fri kärlek. För att visa att så knappast var fallet söker sig författaren tillbaka till antikens Grekland och hans bok utgör en redogörelse för hur grekerna problematiserade sexualiteten. Han finner de relevanta problematiseringarna

Michel Foucaults "Sexualitetens historia", varav andra delen "Njutningarnas bruk" i dagarna utkommit på svenska, beskriver bl a synen på sexualiteten i antiken, där den fria mannen för att kunna härskas i hemmet och staten först måste kunna

Kanske är förklaringen till att sexualiteten under antiken upplevs som fri, att den tidens moral var mindre instrumentell än den kristna moralen. Foucault visar att de antika grekerna mer intresserade sig för sexuell handling som speglingar av andra aktiviteter till skillnad från kristendomens intresse för sexualitetens form. Den kristna sexualmoralen karaktäristiska gräns drogs där för mellan naturlig och onaturlig sexualitet, medan antikens sexualmoral drog gränsen mellan mät-

Sexualitetens historia behandlar hur staten försöker ta makten över individernas sexualitet, menar han i denna andra del beskriva en speciell sexualmoral som byggd på att individen ska ta makten över sin egen sexualitet. I likhet med den första rymmer den andra boken en slags allmängiltig maktteori, vilken handlar om hur ett måttfullt subjekt bör vara bestaffat.

Behärskning av de egna begären ses i antikens sexualmoral som frihet, dvs den som kan hantera sin sexualitet som ett subjekt - bestämma över den - är fri till skillnad från den som är slav under sina lustar, som är ett objekt för - bestämd av - sina begär.

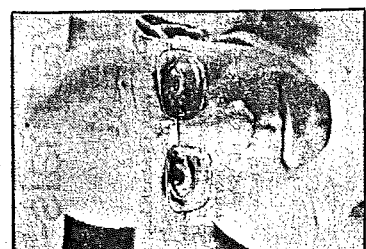
Sängkammaren som härskarskola

I denna antika sexualmoral, liksom i samhället i övrigt, är således motsättningen mellan fri och slav viktig. Kopplingen mellan att härskas över sina lustar och att härskas över sin kvinna, över släktarna, över samhället är en av Foucaults viktiga poängter.

För att den fria mannen ska kunna härskas i hemmet och i staten måste han således först kunna konstnären att härskas över sig själv. Sängkammaren blir således den skola där den framtida härskaren gör sina första lärdomar. En viktig slutsats som Foucault drar av allt detta är att den grekiska sexualmoralen syftade till att "stilisera en frihet", inte, som den kristna, att rättfärdiga förbud.

Detta speciella intresse för sexualiteten går upp till en allmän dietetik, en uppställning regler för hur ett måttfullt liv skulle levas. Det moraliskt förkastliga ansågs nämligen vara passivitet i förhållande till njutningarna - inte att njuta. Njutningslustadomen ansågs existera som en naturkraft, vilken det gällde att tjäna.

Utmärkande för dietiken var också ändamålsenlighet och när man läser Foucaults redogörelser för de grekiska förtäringens rationella intresse för hanterandet av den egna kroppen, infinner sig genast ett igenkännande. Präglas inte vår egen tid av en liknande kroppslig rationalism?

Michel Foucault

Serv inte individen som ett investeringsobjekt, ett känsligt instrument som med hjälp av utbildning, disciplin och övning kan kalibreras för att effektivt nå bestämda syften? Och omgårdar vi inte sexualiteten med rationella föreskrifter, snarare än förbud, vilka lär oss att planera graviditeter, uppta den bästa orgasmen, orka mer och undvika sjukdomar?

Makten i det lilla

Det bästa med Foucaults framställningar är hans outtröttliga försök att beskriva makten i det lilla eller, med andra ord, hur makten i vardagslivet är en förutsättning för makten på högre plan. I Njutningarnas bruk blir detta grepp så tydligt och givande. Sängkammaren som härskarskola är bokens bärande tema.

Och det temat förs fram på ett föredande oförvägat sätt, som blottar Foucault för kritiska frågor av typen: Är det verkligen så? Tänk de så, de gamla grekerna?

Hur det nu än förhåller sig med de antika grekernas tankar så, vad det i alla fall på det viset Foucault tänkte.

Anders Persson